

saadan Mangel paa Bygninger, hvad jeg dog ikke kan tro, saa det er et Spørgsmaal, der vistnok ikke her særlig bør komme i Betragtning ved Lovens videre Fremme. Overhovedet vil jeg meget advare imod, at man under den videre Behandling fordyber sig i Undersøgelser og forlanger Oplysninger om dette eller hint, som egentlig ikke vedrører Sagen. Man veed jo omtrent det meste i den Retning, deri kan jeg være enig med det ærede Medlem for Vejle Amts 2den Valgkreds (Berg), der mente, at vi havde fuldstændig statistiske Oplysninger nok til at kunne bedømme de Forhold, der gik ind under denne Lov. Lige overfor det ærede Medlem for Maaribo Amts 2den Valgkreds (S. Larsens) Udtalelser, vil jeg altsaa advare imod, at man trækker Sagen ud ved at forlange Oplysninger om dit og dat og paa den Maade lægger Sten i Vejen for Forslaget. — Der har været talt om, da disse Havelodder skulde betragtes som Livsfæste, om man da ikke ogsaa kunde gøre dem til et Slags Arvesfæste. Det er af disse Indvendinger, som kunne gøres, og som ere en Overvejelse værd, men jeg mener dog, at det ligefrem er en Umulighed, thi hvad vilde dette føre efter sig? Det vilde føre dette efter sig, at en Kommune blev nødt til at modtage en Familie maaske fra et andet Sogn, og da Havelodden ikke kan ernære Familien, vilde den derved have Udset til at faa en kommunal Byrde, som maaske kunde være ubehagelig nok. Det er af den Slags Forhold, som man maa være lidt betænkelig ved at faa sat i Forbindelse med Lovforslaget. Det ærede Medlem for Vejle Amts 2den Valgkreds (Berg) mente, at jeg havde modtaget hans Betragtninger med en bøs Afvisning. Jeg vil sige det ærede Medlem, at som man raaber i Sloven, saa hvares der. Det forekommer mig, at det ærede Medlem netop i sine Betragtninger har givet vort Lovforslag en saa bøs Afvisning gennem de Indvendinger han har gjort, at der maatte hvares i samme Tone. De Indvendinger, det ærede Medlem gjorde, vare for en stor Del, om jeg saa maa sige, umodne Tankeeksperimentier og somme af dem lidt urimelige. Jeg har ikke det mindste imod, at saadant kommer frem, thi det kan være godt, naar det kommer frem som noget, der kun fordrer Gensyntagen, og som noget, der bør komme i Betragtning til Overvejelse;

men naar det kommer frem som Modgrunde mod Lovforslaget eller som noget, der henfastes i øjeblikkelig Tankesflugt, da inødegaaer man dem, og det ærede Medlem faar Svær paa Tiltale. Jeg skal, før jeg slutter, berøre Herregaardsspørgsmaalet, som det ærede Medlem var særlig bange for. Han mente, at det kunde gøres til Pligt for Herregaarde eller for Gaarde over 12 Tønder Hartkorn, at skaffe Havelodder til deres Husmænd. Ja, det kunde man jo prøve at gøre til Pligt, men jeg er lidt bange for, at det da kunde føre til, at Loven ikke gik igennem, og at vi forhindrede alle andre Husmænd, som ikke ere Herregaards-Indsiddere, i at faa Havelodder. Men sæt nu ogsaa, at vi kunde føre Loven igennem, hvad vilde det saa egentlig føre til, om vi paalagde Herregaardene at udlægge Havelodder til deres Indsiddere. Lovforslaget forudsætter jo, at de skulde kunne beholde Havelodderne i deres Livstid, naar de bare betale Vejen. Nu bliver en Herremand uenig med sin Indsiddere eller sin Arbejder og siger ham ud af Huset. Der er jo da det Forhold, at han har maattet skaffe Havelodden, men han kan ikke sige ham ud af den. Tager han en ny Arbejder, faar denne dog ikke Havelodden. Det vil altsaa føre dertil, at de Indsiddere, der faa Havelodder, ville være ganske anderledes sikrede mod Herremandens Udviselse, end de ellers vilde være, og det ligger deri, at siger Herremanden en saadan Indsiddere ud, beholder Indsidderen Havelodden og søger anden Bopæl. Den ny Arbejder derimod, som han tager ind i Huset, kan ikke faa nogen Havelod; thi det er jo kun for een Gang, Loven sættes i Værk, og den forudsætter jo ikke, at der skal finde en senere Ekspropriation Sted, efterhaanden som der er flere ledige Indsiddere, som have Brug for Havelodder. Man maa forudsætte, at efterhaanden som en falder bort, kan en anden træde til, og først dersom det skulde vise sig efter flere Aars Forløb, at der er Trang til flere Havelodder og til flere Bopæle, kunde der være Tale om at optage ny Forhandlinger om dette Spørgsmaal ved et nyt Lovforslag. I Øjebliket er det jo aabenbart, at Herremanden saa vidt muligt vil kunne have en Opfordring til at lade sine Folk have baade deres politiske og kommunale Frihed, thi i det Øjeblik, han driver dem ud af Lejligheden, ere de Arbejdere, han skal